

“Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război”

Camil Petrescu

Adept al romanului proustian, pe care și-l asuma ca model de inspirație, Camil Petrescu propune o nouă viziune asupra raportului dintre realitate și creație, bazate pe sinceritate în valorificarea existenței proprii și pe autenticitatea trăirilor transpuse în roman: “Să nu descriu decât ceea ce văd, ceea ce aud, ceea ce înregistrează simțurile mele, ceea ce gândesc eu...[...] Eu nu pot vorbi onest decât la persoana întâi”. În romanul “**Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război**”, publicat în anul **1930**, Camil Petrescu surprinde drama intelectualului lucid, însetat de absolutul sentimentului de iubire, dominat de incertitudine, care se salvează prin conștientizarea unei drame mai puternice și anume războiul, văzut ca iminență a morții.

Opera constituie un **roman modern, psihologic de tip subiectiv** care se particularizează prin: calitatea de personaj-actor a naratorului, relatarea la persoana I, aspectul de confesiune și de monolog autoanalitic al discursului, anularea criteriului cronologic prin memoria involuntară, tehnica jurnalului, amprentarea psihologică și filozofică a narațiunii, preocuparea accentuată pentru universul interior, ca reflexie personală a evenimentelor exterioare.

Textul narativ este structurat în două părți precizare încă din titlu, care indică **temele romanului** și totodată cele două experiențe fundamentale trăite de protagonist: iubirea și războiul. Dacă prima parte reprezintă rememorarea iubirii eșuate dintre Ștefan Ghiorghidiu și Ela, partea a doua urmărește experiența de pe

front, în timpul Primului Război Mondial. O altă temă ce se remarcă în opera este cea a moștenirii, tema balzaciană, când după moartea unchiului Tache, membrii familiei acestuia sunt nevoiți să îi revoce testamentul.

Titlul analitic, de tip oglindă, element de paratextualitate sugerează rătăcirea protagonistului prin noaptea incertitudinilor și întrebările fără răspuns legate de iubire. Acesta se află în relație de “mise en abyme” cu textul, anticipând mesajul operei. Lexemul “noapte” repetat în titlu redă simbolic incertitudinea, îndoiala, nesiguranța și absurdul resimțit de Ștefan atunci când își vede soția lângă alt bărbat, dar și frica inspirată de pericolul războiului.

Structural, romanul este construit în **două cărți** semnificative: “Ultima noapte de dragoste” care exprimă aspirații spre sentimentul de iubire absolută și “Întâia noapte de război” care ilustrează războiul tragic, ca iminență a morții. Titlurile celor 13 capitole sunt semnificate, rezumând situațiile în care se afla personajele (prima carte: “Diagonalele unui testament”, “E tot filozofie”; a doua carte: “Fata cu obraz verde, la Vulcan”, “Ne-a acoperit pământul lui Dumnezeu”).

Există două tipuri de **conflict** în romanul lui Camil Petrescu și anume interior și exterior. Conflictul central din roman este cel interior ce este declanșat de raporturile pe care protagonistul le are cu realitatea înconjurătoare, dat fiind faptul ca acesta trăiește subjugat de obsesia autoanalizei. Principalul motiv al rupturii dintre Ștefan și Ela este implicarea acestora în viața mondenă, pe care protagonistul o disprețuiește, evidențiindu-se astfel o diferență între aspirațiile lui Ștefan Ghiorghidiu și realitatea lumii exterioare. Conflictul interior este dublat de un conflict exterior generat de relația protagonistului cu societatea, ce se declanșează în timpul facultății între el și colegii acestuia când Ștefan luptă pentru a-și susține în orice circumstanță punctul de vedere. Un alt conflict are loc între Ștefan și familia sa când unchiul Tache îi lasă moștenire impresionantă iar ceilalți membri ai

familiei fac tot ce le stă în putință astfel încât să îl determine să renunțe la o parte din avere. Un al treilea conflict exterior se prefigurează între cei doi soți, atunci când Ștefan este deranjat de orice gest de atenție pe care i-l acordă Ela altui bărbat. Conduc de gelozie, Ghiorghidiu ia decizii impulsive ce duc la despărțire.

În ceea ce privește **contextul spațio-temporal**, în ciuda caracterului modern, reperele sunt fixate în incipitul romanului: "În primăvara anului 1916", în Valea Prahovei, între Bușteni și Predeal. Timpul este discontinuu, bazat pe alternanța temporală a evenimentelor. Perspectiva spațială reflectă un cadru real, fiind prezentate detalii toponimice (București, Odobești, Câmpulung).

Expozițiunea îl prezintă pe Ștefan Ghiorghidiu care asistă la o **discuție în contradictoriu de la popotă**. Acesta **scenă este semnificativă** pentru ilustrarea viziunii autorului întrucât protagonistul își expune concepția despre iubire. Convorbirea dintre ofițeri începe de la un fapt divers aflat din presă: un bărbat care și-a ucis soția infidelă a fost achitat la tribunal. Ștefan Ghiorghidiu consideră acest comportament unul nejustificat mărturisind că "cei care se iubesc au drept de viață și de moarte unul asupra celuilalt". Întocmai ca la Proust, un eveniment exterior determină rememorarea unor întâmplări trăite în trecut. Discuția declanșează memoria afectivă a protagonistului, trezindu-i amintiri legate de cei 2 ani și jumătate petrecuți cu Ela.

Intriga prezintă relația dintre Ștefan Ghiorghidiu și soția lui, Ela, el fiind student la Filozofie, iar ea studentă la Litere. Căsătoria lor părea armonioasă până când o moștenire neașteptată le strica traiul. După moartea unchiului Tache, protagonistului îi este lăsată o mare parte din averea sa, considerându-l nepotul preferat. Unchiul Nae este foarte nemulțumit de hotărârea fratelui său, așa că face orice pentru ca moștenirea să nu fie în întregime a lui Ștefan. După mai multe discuții cu unchiul său, Ștefan îi cedează o parte din moștenirea sa, Ela fiind foarte

deranjată de comportamentul acestuia. **Desfășurarea acțiunii** o prezintă pe verișoara lui Ștefan care îi atrage pe cei doi soți în viața mondenă. Tânărul nu se poate adapta, spre deosebire de Ela care “își găsisse în angrenajul de lux, posibilități noi”. Punctul culminant al acțiunii este atins în cadrul excursiei de la Odobești întrucât cuplul evoluează spre o inevitabilă criza matrimonială. Deznodământul începe cu cartea a doua, care surprinde imaginea războiului: frontul este haotic, iar locul eroismului este luat de instinctul de supraviețuire. Ștefan Ghiorghidiu este rănit pe front și se întoarce la București. Văzând-o pe Ela ca pe străină, îi lasă o parte din avere și decide să o părăsească.

Ștefan Ghiorghidiu este personajul principal al romanului, personaj complex și rotund, iar prin calitatea sa de personaj narator, oferă o perspectivă subiectivă întâmplărilor. Acesta este tipul intelectualului, student la Filozofie, analizându-și profund existența și condiția umană. Privind statutul moral, personalul este aflat în căutarea cunoașterii absolute, pasionat de adevăr. Statutul psihologic îl prezintă ca fiind marcat de o gelozie chinuitoare pe care nu o recunoaște din orgoliu, deși îl macină în fiecare clipă. **Ela**, soția lui Ștefan, este un personaj plat, secund, bidimensional. Statutul moral o prezintă ca fiind o fire superficială, atrasă de viața mondenă și de lux, portret conturat doar prin perspectiva protagonistului. Un episod semnificativ care pune în lumină relația dintre cele două personaje este **excursia de la Odobești**. În cadrul acestei excursii are loc declanșarea conflictului interior al personajului narator, cauzat de preferința soției sale pentru un anumit domn G., “vag avocat” și dansator monden. În drumul spre Odobești, Ela schimbă locul tuturor de mai multe ori pentru a putea sta în aceeași mașină cu domnul G., comportament ce îl face pe Ștefan să fie suspicios. Ela și avocatul stau în fiecare seară unul lângă celălalt, protagonistul resimțind un sentiment acut de gelozie. Relația celor doi soți devine instabilă, apărând o serie de separări și împăcări

cauzate de gelozie. În ochii lui Ștefan, imaginea Elei se transformă :“descopeream sub o madonă crezută autentică, un cap străin și vulgar” .

Perspectiva narativă este subiectivă, realizată de un narator necreditabil ce relatează la persoana I, sub forma unei confesiuni. Romanul devine astfel o “monografie a îndoielii”, remarcându-se tehnici ale analizei psihologice precum introspecția, autoanaliza lucidă, monologul interior și fluxul conștiinței. La nivel stilistic se remarcă stilul anticalofil, susținând autenticitatea limbajului lipsit de artificialitatea specifică romanelor tradiționale.

Așadar, “Ultima noapte de dragoste, Întâia noapte de război” este un **roman psihologic modern**, reprezentativ pentru estetica autenticității și pentru o nouă viziune asupra războiului. Prin Ștefan Ghiorghidiu, personajul-narator, Camil Petrescu impune în literatura română o nouă tipologie: **intelectualul inadaptat, ce aspiră spre absolut.**